

Валентина СМІХОВСЬКА,
завідувач бібліотеки ВІППО

Григорій Гуртовий – видатний краєзнавець Волині

*(До 100-річчя від дня народження українського історика,
засновника Торчинського народного історичного музею)*

Григорій Олександрович Гуртовий (26 грудня 1924, с. Корніївка Веселівського району Запорізької області – 1 вересня 2012, селище Торчин Луцького району Волинської області) – історик, член Національної спілки краєзнавців України, засновник історико-краєзнавчого музею в Торчині. Заслужений працівник культури України, нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня, «За мужність», лауреат обласних премій ім. Миколи Куделі та «Одержимість», почесний професор у галузі історії Волинського національного університету ім. Лесі Українки. «Людина року – 2009 на Волині». Лауреат премії Всеукраїнського культурно-наукового фонду Тараса Шевченка «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» 2009 року.

Народився Григорій Олександрович на Запоріжжі у хліборобській родині, предки якої були козаками і старшинами Самарської та інших паланок Запорізької Січі. Пережив голод 1933-го в рідному селі, яке на третину вимерло.

Під час Другої світової війни три роки перебував в одному із концтаборів у Німеччині. На Волинь пригнав уже другий, повоєнний голод. Тут не тільки пустив міцне коріння, завів сім'ю, мав однодумців, друзів, а й разом із Торчинським музеєм підняв на своїх плечах велетенський пласт історії, яку, за його ж зізнанням, відчував живою, у переплетенні людських долі і характерів.

Працював журналістом у райгазеті, учителем історії та малювання у місцевій школі; закінчив історичний факультет Луцького педінституту.

1974 року Григорію Олександровичу присвоєно почесне звання заслужений працівник культури України.

У 1957–1960 роках з його ініціативи в смт Торчин Луцького району створено перший на Волині історико-краєзнавчий музей на громадських засадах, яким він завідував від першого експоната, першої екскурсії і до останнього дня свого земного життя.

Помер після важкої хвороби 1 вересня 2012-го.

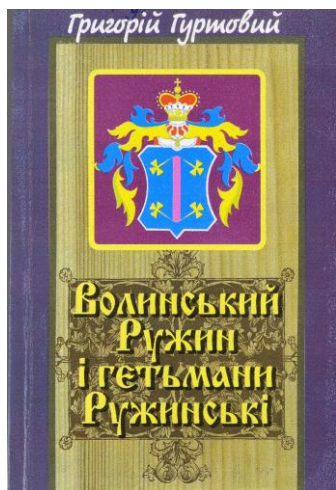
У грудні 2014 року єпископ Володимир-Волинський Матфей освятив меморіальну дошку на честь Григорія Гуртового в Торчині – при вході в заснований ним музей.

Рекомендована література

Гуртовий Г. О. Волинь – край козацький. Луцьк : Надстир'я, 2000. 352 с.

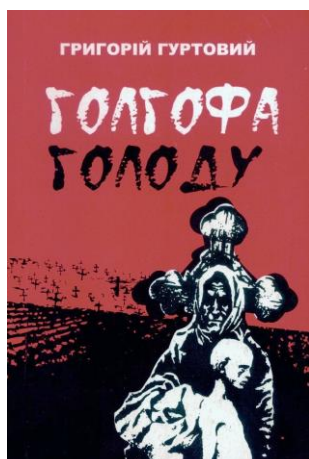
Перед читачем – одне з перших ґрунтовних досліджень, у якому автор на основі численних достовірних документів та свідчень сміливо доводить, що Волинь є справді козацьким краєм. Це хвилююча оповідь про славні традиції нашого народу, про визначні історичні постаті, про відважних лицарів боротьби за волю і щастя нації, прадавні сподвижницькі наміри якої знайшли втілення в теперішній незалежній Україні.

Гуртовий Г. О. Волинський Ружин і гетьмани Ружинські. Луцьк : Надстир'я, 2003. 60 с.: іл.

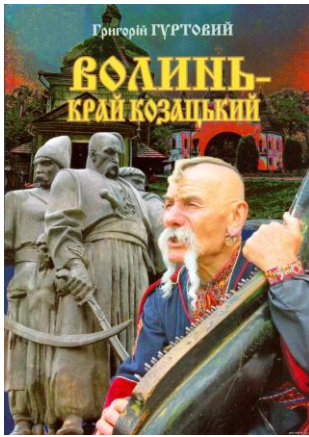
Тривалий час побутувала думка, що відомі козацькі гетьмани князі Остафій, Богдан, Михайло і Кирик Ружинські походять з Ружина Житомирської області.

У цій книжці документально доведено, що родовим гніздом знаменитих козацьких гетьманів, які в XVI столітті мужньо боролися проти поневолювачів України, є волинський Ружин та кілька інших сіл колишнього Володимирського повіту.

Гуртовий Г. О. Голгофа голоду. Луцьк : Надстир'я, 2008. 144 с.: іл.

Ця книга – болючий щем душі Григорія Гуртового. У ній вміщено спогади не лише автора, а й багатьох тих, хто був свідком або сам пережив у ті роки неймовірні страждання українського народу. Книгу присвячено 75-річчю пам'яті багатомільйонних жертв голодомору – геноциду 1933 року.

Гуртовий Г. О. Волинь – край козацький. 2-ге вид., доповн., уточн. Луцьк: Надстир'я, 2009. 388 с.: іл.

Скільки ж років-віків українському козацькому лицарству? Запитаєте: до чого ж тут волиняни? Та до того, що й волинський край такий же козацький, як і земля запорізька, все Придніпров'я, вся Україна. Тисячі волинян виборювали волю в повстанських загонах, у козацьких полках – Волинському (Звягельському), Поліському, Острозькому, Гощанському, Любарському,

Миропільському, Остропільському та ін.

Зі сторінок цієї книги ви дізнаєтеся й про те, які завойовники, поневолювачі, відверті вороги і фальшиві друзі впродовж багатьох років розпинали Україну. Автор у цій книжці зібрав і те, що побачив зі своєї селянської хати, і доступне з багатьох джерел, достовірних документів та свідчень. Чимало висвітлено тут і того, що довго замовчувалося, що ховали від нас, українців.

Окремий розділ присвячено відродженню традицій українського козацтва у наші дні.

Довідатись про окремі поселення, історичні постаті допоможуть читачам іменний та географічний покажчики, короткий козацький словничок Волині.

Статті Григорія Гуртового

1. Гуртовий Г. Будівничий Запорізької Січі. *Волинь моя* : журнал Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство». Вип. 1. Київ, 2001. С. 31–37.

2. Його ж. Волинянка козацького характеру. *Волинь моя* : журнал Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство». Вип. 2. Київ, 2002. С. 71–75.

3. Його ж. Волинський велет Петро Янковський. *Волинь моя* : журнал Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство». Вип. 3. Київ, 2001. С. 326–328.

4. Його ж. Він був, ходив по Волині (Подорож Т. Г. Шевченка до Волинського краю). *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель та ковельчани в історії України та Волині* : матеріали XII Всеукр. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю магдебурзького права : зб. наук. пр. : у 2 ч. Ч. 2. Луцьк : Надстир'я, 2003. С. 20–22.

5. Його ж. Гетьмани Ружанські з Волинського Ружина. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель та ковельчани в історії України та Волині* : матеріали XII Всеукр. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю магдебурзького права : зб. наук. пр. : у 2 ч. Ч. 2. Луцьк : Надстир'я, 2003. С. 22–25.

6. Його ж. Козацькі корені Володимирівщини. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель та ковельчани в історії України та Волині* : матеріали XII Всеукр. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю магдебурзького права : зб. наук. пр. : у 2 ч. Ч. 2. Луцьк : Надстир'я, 2003. С. 25–27.

7. Його ж. Мазепинець Андрій Войнаровський з Володимира. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель та ковельчани в історії України та Волині* : матеріали XII Всеукр. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : зб. наук. пр. : у 2 ч. Ч. 2. Луцьк : Надстир'я, 2003. С. 27–28.

8. Його ж. Володимирщина козацька. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині* : матеріали XIV Волин. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 13-й річниці Незалежності України і 680-й річниці надання Володимир-Волинському магдебурзького права : зб. наук. пр. Луцьк, 2004. С. 33–35.

9. Його ж. Електротерапія – винахід український (До біографії Стефана Стубелевича). *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині* : матеріали XIV Волин. наук. історико-краєзнавчої конф., присвяченої 13-й річниці Незалежності України і 680-й річниці надання Володимир-Волинському магдебурзького права : зб. наук. пр. Луцьк, 2004. С. 35–41.

10. Його ж. Торчинський народний музей – важливе джерело вивчення історії рідного краю. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцький район: історія, сучасність, перспективи* : матеріали XXII Волин. наук. історико-краєзнавчої конф. Вип. 22. Луцьк, 2007. С. 110–111.

11. Його ж. Полум'яний збирач і пропагандист шевченкового слова. *Минуле і сучасне Волині. Історичні постаті краю* : тези доповідей та повідомлень V Волин. історико-краєзнавчої конф. Луцьк, 1991. С. 184–185.

12. Його ж. Командарм Д. Ф. Кондратюк. *Минуле і сучасне Волині. Історичні постаті краю* : тези доповідей та повідомлень V Волин. історико-краєзнавчої конф. Луцьк, 1991. С. 164–165.

Про життя Григорія Гуртового на сторінках періодики

1. 26 грудня 80 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, педагога, краєзнавця. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині*. Луцьк : Твердиня, 2003. С. 123–127.

2. 26 грудня 85 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині*. Луцьк : Твердиня, 2008. С. 130–132.

3. 26 грудня 100 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – краєзнавця, засновника Торчинського народного історичного музею, заслуженого працівника культури України. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині*. Луцьк : Терен, 2024. С. 189–193.

4. Григорій Гуртовий : біобібліографічний покажчик. Луцьк, 2014. 60 с.